

ПОЛІТОЛОГО-ЕТНОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ТИПОЛОГІЗАЦІЇ ТА ПРАКСЕОЛОГІЗАЦІЇ ФЕНОМЕНА ЕТНОПОЛІТИЧНОЇ ПАРТІЇ

Наукові праці МАУП, 2008, вип. 1(17), с. 140–146

Розглядаються засади типологізації та праксеологізації феномена етнополітичної партії. Визначається феномен етнополітичної партії як сукупність просвітніх і здатних до самоорганізації елітних репрезентантів етноміношинських народів. Розглядаються умови утворення та діяльності етнополітичної партії в сучасних умовах.

Упродовж шістнадцяти років незалежності Україна перманентно переживає глибоку системну кризу разом зі зміною численних урядів, двох редакцій Конституції (1996 і 2004 р.), з достроковими президентськими (1994 р.) та парламентськими (1994 і 2007 р.) виборами, девальвацією багатьох національних і загальнолюдських цінностей, неврядованим облаштуванням на українському ойкуменному терені 136 етноміношинських народів. Усі ці негативні явища зметаморфозувалися до зменшення чисельності населення з 52 до 46 млн, призвели до виснажуючої та дедалі зростаючої еміграції з країни молодой інтелектуальної та робочої сили, у тому числі із середовища етноміношинських народів України.

На сьогодні політичні науки розробили певною мірою ефективний менеджмент з подолання багатьох негативних етносоціополітичних явищ [2]. Політична етнологія додає до цього менеджментного інструментарію не розкритий досі потенціал **феномена етнополітичної партії**. Нагадаємо деякі пізнавально-генезисні речі з обговорюваного контексту. **Об'єктом уваги** політичної етнології як науки є політичне життя народу-етносу, тобто народу як етноісторичної спільності, а **предметом дослідження** є п'ять політико-творчих потенцій будь-якого етноміношинського народу: 1) елітотворення; 2) державотворення; 3) культуротворення; 4) ідейно-теоретичне новотворення; 5) партієтворення. Останнього пункту і торкається наша тема.

Більшість країн світу є багатонародними, поліетнічними, серед них і Україна. Ясна річ: далеко не всі народи-етноси, які населяють якусь поліетнічну країну, здатні проявити себе зрілими і повнокровними суб'єктами. Тому на заваді можуть стати багато факторів: недостатньо великий народонаселенський масив, слабкість власних традицій політикотворення, несприятливий стан міжетнічних відносин у певній країні та ін. Але наразі політична етнологія формулює специфічно прозорий висновок: із наведеної вище п'ятичленної компоненти факторів певному етноміношинському народові достатньо мати “у дійово-активному стані” перший (еліта) та п'ятий (партія) фактори, — і тоді можна говорити про те, що він (етноміношинський народ) упевнено стає самостійним суб'єктом політичного життя у своїй країні. Придивимось пильніше до цих двох етнополітичних феноменів.

Долю будь-якого народу в економічному житті вирішує весь працездатний масив того народу, а в культурній та освітній галузях — весь масив мислячого і бодай “по-середньому” просвітнього народу. Принципово відмінною є справа **у політичній сфері, — тут долю народу вирішують тільки політичні еліти**. За кінцевий ефект можна не турбуватися у тому разі, коли ті еліти утворили кілька політичних партій, чітко зорієнтованих на конкретні верстви населення, які є їхньою соціальною базою. Вся наведена політична атрибуція з повною автентичністю стосується і

такого різновиду політико-елітної асоціації, як **етнополітична партія**. А далі піде вже певна диферентика.

Поняття “етнополітична партія” введено до обігу І. М. Варзарем у 1995 р. [5]. До нього у політолого-етнологічних дослідженнях про цей феномен йшлося лише у подвійному ракурсі: або про “партію з етнічним елементом” (М. Дюверже, Д. Сарторі), або про “партію на етнічних засадах” (К. Джанда, М. Новак). Про партію ж з усією (вказаною вище) п’ятичленною характеристикою було сказано вперше. І теж уперше зверталась увага на роль етнополітичних еліт. Основна теза: етноменшинські народи можуть органічніше “вписатися” у політичне життя багатонародної країни і стати самодостатніми суб’єктами всекраїнових політичних процесів не охлократичними “походами”, “майдановими” революціями чи “дикими страйками”, а лише висуванням зі свого соціального середовища **просвітних і здатних до самоорганізації елітно-парсіальних утворень, які й слід називати етнополітичними партіями** [4; 301].

Оскільки у сучасному арсеналі політичної етнології феномен етнополітичної партії ще недостатньо осмислено, вдамося до бодай “пунктирного” вимальовування її “теоретичного портрета”. У прелімінарному підході той портрет можна “обрамити” формою **“парсіологічного квадрата”**. Введеним до обігу поняттям у контекстному змісті феномена виявляємо попереднє філософське співвідношення “загального” та “особливого”, тобто корелюємо типовий образ політичної партії як такої (надалі назвемо її **“партією титульного народу”**) зі специфічним парсіологічним різновидом — етнополітичною партією (надалі поряд з цим поняттям вживатимемо й поняття **“партія етноменшинського народу”**). Саму ж оту кореляцію здійснюємо у діалогії зредукованого силогізму: “якщо до “загального” стосується те-то..., то до “специфічного” — те-то...” Отже, ось той квадрат.

(1) Якщо першою ознакою “осібної окремішності” політичної партії як такої є наявність у неї суто своєї **соціальної бази**, тобто певного сегмента загальнокраїнового масиву народонаселення (клас, верства, прошарок тощо), то етнополітичній партії соціальною базою слугує весь населенський масив етноменшинського народу, якогo вона репрезентує у політичному житті всього суспільства, — попри те, чи компактно, або ж дисперсно мешкає той етноменшинський народ. У цьому сенсі зазначимо: навряд чи юридично

бездоганною є “однакова до всіх політичних партій” вимога — “представляти на всеукраїнській політичній арені не менш як дві третини населення регіонів країни” [1]. Відомо ж бо, що більш як на території двох регіонів розташовано лише два етноменшинських народи — російський та єврейський. Легко собі уявити, в якій етнополітичний кут заводить зазначена “правова логіка”. Не говорячи вже про те, що аналогічні міркування (які часто висловлюють під час відповідних дебатів у парламенті) можуть лити воду і на млин “сєверодонецьких регіональних патріотів”. Зрештою, подібні аксіологізми, — якщо ж їх ще й облаштувати у політико-правовий одяг, — обмежують загальнодержавну мету партієтворення — “сприяння формуванню і вираженню політичної волі громадян...” [1].

(2) Якщо другою — за формоутворюючою значущістю — ознакою політичної партії як такої є власна **політична платформа**, тобто суто позиційне ставлення конкретної партії до поточного політико-кратологічного контексту країни (форма політичного правління країною, модель державного управління суспільними справами, тип політичного режиму, модус конституційного ладу в державі), то етнополітична партія “у принципі” не може собі дозволити будь-яке політичне позиціонування. Бо ж справа тут пересувається у площину взаємовідносин титульного народу-етносу з етноменшинськими народами. **Як правило, всекраїнова політична партія є репрезентацією титульного народу-етносу, а етнополітична партія — лише одного етноменшинського народу** (наприклад, “Народний рух України” і “Партія угорців України”), максимум — двох-трьох етнокультурно споріднених меншинських народів (наприклад, “Партія мусульман України”): титульні партії “можуть собі дозволити” згадане політичне позиціонування, етноменшинські — ні. Бо це позиціонування “автоматично” ставить їх у самоостракістськи-апатридний статус: етноменшинський народ не може побутовувати (як, скажімо, космополітичний транснаціональний капітал) в екзистенціальному режимі давньолатинської поговорки *“Ubi bene, ibi patria”*.

(3) Для будь-якої партії третьою формоутворюючою ознакою є наявність **політичної програми** поточної діяльності та такої діяльності, що спрямована на очікувану перспективу. Спільність позицій двох різнотипових партій в тих програмах мають втілити потреби, інтереси і побажання своїх соціальних баз. Різниця позицій теж очевидна: оскільки поле життєдіяльності в обох пар-

тій різномасштабне (титульна партія діє на всій політичній арені країни, а етнополітична партія — лише на ойкуменній площині свого етноменшинського народу), то перша партія орієнтує свою програму на варіювання у двополосному контексті “конструктив — опозиціонітив”, а друга мусить програмно орієнтуватися лише на конструктив, у протилежному разі їй загрожує зазначений вище остракістськи-апатридний статус.

(4) Будь-яка політична партія мусить мати свою **політичну ідеологію**, яка окреслює її систему орієнтаційних координат в **ідеологічному просторі країни**. Тут корелятивний момент спільності/відмінності між двома партійними типами пояснюється двояко: титульні партії ситуативно можуть “сповідувати” то одну, то іншу політико-ідеологічну модель сучасності — ліберально-реформістську, радикально-революційну, правопатріотичну, консервативну, центристську та ін. (наприклад, Народний рух України у 90-х роках ХХ ст. зазнав тріступінчасту ідеологічну еволюцію — від ліберально-реформістських і правочентристських до розпливчастих “національно-демократичних” позицій; НДП — від радикально-революційних до правопатріотичних позицій; КПУ — від крайньореволюціонерних до лівоцентристських позицій). Етнополітичні ж партії подібної “плюралістичної свободи” позбавлені. Вважаємо, що за умов панування у даній багатонародній країні поліпартійної системи, коли — “через посередництво” виборчо-інституційних процесів — у кратологічного помосту країни періодично міняються групи приблизно однотипової політичної орієнтації, за цих умов етнополітичні партії об’єктивно мусять мати певну “фіксацію” до ідеологічної призи правлячої у парламенті та уряді партійної коаліції. Бо ж у протилежному разі вони “заганяють” себе у неодноразово зазначений остракістськи-апатридний статус. Кшталтом подібної “ситуативної гнучкості” досі вдало демонструють “Меджліс кримськотатарського народу” та “Партія угорців України”. Таким чином, “момент спільності” полягає у підпаданні обох типів партій під загальносвітову класифікацію політичних ідеологій сучасності, а момент “відмінності” — в амбіпатридності: кожна з цих різнотипових партій мусить втілити у своїй ідеології систему ціннісно-світоглядних орієнтацій свого народу-етносу. Бо ж попри глобалізаційні процеси абстрактно-космополітичні ідеології у партійно-політичних системах сучасності “ще не поширюються”.

За роки незалежності в Україні виникло та — “при зажмурених очах властей” — життєдіє

більше двох десятків етнополітичних партій як об’єктивних виразників політичних заждань відповідних етноменшинських народів. А скільки правом легітимовано етнополітичних партій? — Одиниці: “Меджліс кримськотатарського народу”, “Русский союз”, “Християнсько-демократичний альянс румун України”, “Партія угорців України”. Показово, що у двох електоральних процесах 2004 і 2006 р. поточним законодавством “дозволену” участь брала лише одна угорська етнополітична партія. Чому ж таким вузьким є у нас етнополітичний плюралізм? Поміркуємо...

У невпинній динаміці суспільних трансформацій, інтеграційних процесів, поглиблення глобалізаційних явищ на передній план виходить питання ролі та стану етнічних і національних меншин та етноісторичних спільнот у цих процесах як загальнокраїнового масштабу, так і загальнопланетного. Україну не оминають згадані явища, оскільки вона за своєю структурою є поліетнічною країною (за даними Всеукраїнського перепису 2001 р., на її території проживають представники 136 народів світу). Вона є етнокультурним ареалом розвитку багатьох народів-етносів, звідки й постає проблема їхньої внутрішньої інтеграції/консолідації та мирного співжиття на єдиній території. Якщо правляча країною еліта не навчиться швидко і позитивно вирішувати цю проблему, — на нас чекає сумна перспектива, про яку нещодавно говорив С. Хантінгтон: “Найважливіші кордони, які розділяють людство, й переважаючі джерела конфліктів будуть визначатися культурою. Нація-держава залишиться головною дійовою особою в міжнародних справах, але найбільш значні конфлікти глобальної політики розгоратимуться між націями й групами, які належать до різних цивілізацій” [11].

Наша країна постає перед світом ареалом 135 етноменшинських народів, у кожного з яких свій менталітет, своя політична та етнокультурна історія, свій внутрішній потенціал до розвитку, своя мова (мінімум — діалект), свій погляд на власний подальший розвиток. Сьогоднішній стан речей вказує на не досить втішну картину: існує багато проблем з російським населенням Сходу і Півдня України, проблеми інтеграції і співжиття кримських татар і кримчаків на своїй етноісторичній території, проблема з ромським та угорським населенням Закарпаття, проблема державної, офіційної мови, яка є предметом політичних спекуляцій та нацькування одних народів проти інших, а також багато інших специфічних і наболілих проблем, які потребують негайного ви-

рішення. У цьому контексті етнополітичні партії бодай названих тут етноменшинських народів могли б сприяти розв'язанню багатьох з наведених проблем.

У цивілізованих країнах здавна заведена методика вирішення: назрілу практичну проблему (а) **спочатку** вирішують інтелектуали на теоретичному рівні; (б) **затим** проблему апробують у певно обмежених “експериментально-лабораторних рамках”, — і лише (в) **після цього** проблему праксеологізують, тобто піддають “практичній апробації та впровадженню у суспільну практику”. У нас теорія етнополітичної партії перебуває лише на первісному рівні теоретичного осмислювання, а її праксеологізація залежить від темпів теоретико-практичного вирішення двох інших, суміжних проблем: 1) модусу громадянського суспільства у багатонародній країні; 2) статусу всьокраїнової політичної нації у тій країні. А тут запитань більше, ніж відповідей.

У кожній країні громадянське суспільство має свої традиції, що створені народами, які, у свою чергу, мають свою відмінну від інших культуру. Тому неможливо побудувати стале громадянське суспільство, не враховуючи фактора поліетнічності або побудувати його поза етнонаціональними цінностями та поліетнокультурою даної багатонародної країни. Деякі сучасні дослідники (О. Хорошилов, Г. Палій, М. Степико, В. Крисаченко та ін.) говорять про можливість створення політичної нації на “чисто політичній основі” [10]. Інші дослідники пов'язують долю багатонародної країни із феноменом етнополітичної нації, яка може стати “об'єднавчим виразником” усіх народів-етносів країни (І. Варзар, В. Кафарський) [3, 328; 7, 21, 166, 208]. До останніх дослідників долучаюсь і я, авторка цієї статті. До відомої думки про те, що єдинокраїнова політична нація є своєрідною “синтезною сумою” свідомо активних членів усіх політичних партій даної країни [4, 298–299], я додаю акценти суто політолого-етнологічного гатунку та в аплікації до проблематики етнополітичної партії. Поки що подано деякі вихідні та попередні теоретичні міркування й зауваження.

Створення єдинокраїнової політичної нації не передбачає “праксеологізації” відомої на Заході “теорії плавильного котла”. Прихильники цієї теорії (А. де Токвіль, П. Б. Струве, К. Джанда, С. Хантингтон та ін.) найчастіше посилаються на одні з найуспішніших прикладів її реалізації — на США, Австралію, Мексику, Бразилію та інші “новостворені країни”. Якщо продовжити “алегорію

котла”, то правомірно запитати: на самісінькому дні того “котла” мав би бути аборигенний **титульний народ-етнос** відповідної країни. Чи це насправді він там був у згаданих країнах? — Ні! Єдинокраїнові політичні нації в них створювалися попри волю титульників та й ціною їх волюнтарного і навіть геноцидного усунення з політичної арени країни.

Але в них, а також (додамо тепер свої приклади) в Австрії, Італії, Іспанії, Бельгії, Угорщині та інших європейських країнах етнополітичним партіям вдається висувати своїх представників до складу єдинокраїнової політичної нації, а вже з її контексту — й до складу органів місцевого самоврядування, регіональних адміністративно-управлінських структур, центральних законодавчих асамблей і навіть до складу найвищих політикумних структур і посадових “точок”. Звідси самовідкристалізовується висновок: у згаданих багатонародних країнах із фактом життєдії етнополітичної партії та її роллю у конституації всьокраїнової політичної нації реалістично та позитивно рахуються.

Принципово іншою є ситуація в Україні та інших багатонародних пострадянських країнах. Складність ситуації тут потрійна: 1) ці країни не є у буквالیстському сенсі новоствореними, — вони є, точніше, новосувереніабельними (тобто колись вони були “по-своєму” незалежними, затим були колись кимось колонізованими, а нещодавно знову здобули політичної незалежності); 2) титульні народи-етноси в них мають різновеликий та різновагомий досвід соціумо- і державотворення і після здобуття нової незалежності ще не встигли виробити своєї моделі інституційних відносин із співвітчизними етноменшинськими народами; 3) самі ж етноменшинські народи в них не є “однорідною масою інородців”, — серед них є колишні “титульники”, різнорівнево розвинені та різноцивілізаційно зрілі народи, які, природно, мають різносенсової значущості досвід самодостатнього політичного життя. Вся ця “різність” мусить бути відображеною в поточній Концепції державної етнополітики, “каналом” і способом реалізації якої прийнято називати етнополітичним менеджментом.

Багатоетнічний склад населення не завжди є однозначно позитивним фактором для формування і швидкого розвитку будь-якої країни: потрібно вчасно остерігатися зростання роз'єднуючих чи сепаратистських тенденцій, зростають міжетнічних конфліктів, прагнути їх попередження та недопущення. Державні інститути не можуть стояти осторонь цих процесів. Як зазначає В. Котигоренко,

“належна увага структур державного управління до всього спектра етнонаціональних відносин, а не тільки до його окремих елементів, є необхідною умовою інтегративного розвитку і політичної консолідації багатоетнічного українського соціуму. Задля цього державний етнополітичний менеджмент має постійно саморегулюватися й самовдосконалюватися з урахуванням суспільних змін, на засадах забезпечення динамічного балансу між централізацією і децентралізацією управлінської діяльності, через вироблення й проведення єдиної державної етнонаціональної політики і одночасне забезпечення необхідної самостійності органів регіональної влади й місцевого самоврядування” [9, 48].

Етнополітичний менеджмент не передбачає державного втручання у справи нацетнічних меншин, він покликаний регулювати та скеровувати процес інтеграції народів-етносів у загальнокраїновий контекст. Основним його завданням повинно стати створення єдинокраїнової етнополітичної нації. Цього можна домогтися шляхом вивчення культури і спільної історії співвітчизняних етноменшинських народів, обізнаності в їхніх традиціях, шляхом посилення взаємодії одних народів-етносів з іншими. Усе це веде до консолідації політичної нації, мирного співжиття, об'єднаності суспільства, збереження цілісності країни.

Що ми маємо в сучасній Україні? Невизначена державна етнополітика і недостатня увага гілок влади та коаліційних партій до проблем різних народів-етносів веде до наростання міжетнічного напруження, нетолерантного ставлення до представників інших етноісторичних спільнот, до виникнення різносенсових спекуляцій політичних лідерів і “гри на національних почуттях” як титульного народу-етносу, так і інших народів-етносів, особливо під час передвиборних кампаній. Хоча у країні й прийняті закони, які повинні регулювати міжнаціональні відносини (в яких, до того ж, не завжди чітко зрозуміло, кого можна зарахувати до народу-етносу, а кого — до етногрупи, національної чи етнічної меншини), натомість постійне ігнорування запитів, потреб та інтересів етноменшинських народів, часом елементарне недотримання якого-неякого законодавства, — все це веде до чвар і підбурювання міжетнічних конфліктів. Інакше кажучи, все це веде до того політолого-етнологічного явища, про яке майже триста років тому (1725 р.) говорив великий мислитель Дж. Віко у своїй праці “Засади нової науки про загальну природу націй”: “коли громадяни стають майже іноземцями у своїх країнах...” [6, 419].

Торкнемося коротко цієї апатридної політолого-етнологічної каденції лише в апікації до електоральної ситуації. На сьогодні в Україні проживають представники 136 народів-етносів світу; вони створили понад 700 громадських об'єднань, колективів етнонаціональних меншин, які вирішують питання культурно-побутового, дорадчого характеру; як зазначалось, існують також окремі етнополітичні партії. Навіть якщо б їх визнали легітимними електоральними суб'єктами, в умовах пропорційної виборчої системи в усіх них було мало шансів отримати необхідну кількість голосів у представницькому органі, особливо за умови, що вони малочисельні та географічно розпорошені. Для проходження у представницькі органи влади різних рівнів вони вимушені вливатися у блоки та об'єднання, але ж і тоді ці етноменшинські представники можуть не пройти за партійним списком або будуть залежними від блоку, фракції чи нав'язаного політичного лідера.

Виборча кампанія може реально віддзеркалювати політичні настрої в країні, і передбачити подальше ставлення і кроки офіційних політиків до етнонаціональних меншин можна лише після аналізу процесу виборів, що відбулися. Так сталося і цього разу, восени 2007 р. Справдилися аксіологізми відомого політика і політичного етнолога А. І. Кіссе, висловлені ще у 2006 р. “У випадку поліетнічних суспільств, — зазначав він, — чим вищі ставки, тим більша ймовірність того, що виборча кампанія матиме тенденцію до поляризації і радикалізації різних етносоціальних груп. Ситуація загострюється за наявності етнополітичних партій: тоді вибори можуть бути цензованими і з непередбачуваними результатами” [8, 108]. Далі автор зазначав, що у цій колізії є небезпека, що етнополітичні партії об'єктивно не в змозі здобути достатню кількість голосів для свого возведення у статус реального владаря, який вирішує соціумо- і державотворчі проблеми післявиборного етапу. Ще одна небезпека полягає у тому, що досить велика кількість етнополітичних партій може спричинитися до такої фрагментації партійної системи країни, яка, зрештою, “може призвести до ситуації, коли кожна етнічна група буде представлена власною партією, а кожна партія спиратиметься на підтримку лише однієї етнічної групи. Як наслідок, виборці віддаватимуть голоси “рідній” партії, незалежно від того, якого кандидата вона висуне” [8, 112].

Електоральний бік питання про етнополітичну партію самовимальовується у вигляді сукупності позитивів і негативів соціально-політичного жит-

тя багатонародної країни. Створення всіма багатомасштабними етноменшинськими народами своїх партій зможе вирішити генерально значущу проблему представництва етнонаціональних меншин в усіх владних структурах та у владних гілках різного рівня, буде досягнуто більшу злагоду та взаєморозуміння між представниками різних меншин, чіткіше будуть почуті їх проблеми. Усім політикумним силам слід, зрештою, зрозуміти, що це проблеми більш як одної чверті населення України — сили, здатної внести як стабільність, так і нестабільність у суспільне життя.

З метою досягнення стабільного розвитку світових інтеграційних процесів, а також цих же процесів в середині багатонародних країн, державна етнополітика повинна бути спрямована на освіту та широку інформованість суспільства, а особливо — на інформованість груп компактного проживання етнонацменшин щодо потрібних змін у законодавстві, які їх безпосередньо стосуються. Слід проводити роз'яснювальні кампанії щодо значущості ролі міжкультурного взаємообміну та взаємодії етноменшинських народів у прагненні до кращого життя всього населення. Стрижневим фактором у цих політико-культурних процесах мають стати етнополітичні партії, — знову повторимося: найкрупніших етноменшинських народів. Не останню роль у цих процесах зможуть відіграти політичні інститути, громадські організації, етнополітичні партії, ЗМІ, система освіти та виважена державна етнополітика.

Повертаючись до проблеми етнополітичної партії у самоціннісному обсязі та аутентичному сенсі, її політолого-етнологічну значущість можна визначити констатацією: **“...Політична доля будь-якої етнонацменшини — в руках своєї етнополітичної партії... Це — новий для нас етнополітичний та активний державосоціумотворчий суб'єкт, а для практичних політиків — новий та специфічний об'єкт державної етнополітики”** [4, 298–299]. На цьому тлі підіб'ємо деякі підсумки.

1. З'ясовано основну теоретичну підвалину питання: якщо будь-яка титульна політична партія є лише теоретичним ініціантом і суб'єкт-реалізатором окремих позицій якихось галузей державної політики (економічної, освітньої, аграрної, транспортної, молодіжної, валютної та ін.), то етнополітична партія є і суб'єктом, і об'єктом переважно одної галузі політики — етнічної (галузі державної етнополітики).

2. Етнополітична партія — атрибутивна суб'єктивність не будь-якого етноменшинського народу, а лише оптимально великого за своїм

фізичним масивом і такого, що здатний постійно висувати зі свого середовища кадри різнопрофільних еліт — політичних професіоналів, які й слугують скелетом і “мускульними силами” цього різновиду політичної партії.

3. Недовирішеним залишається питання про ролі етнополітичних партій у процесі створення єдинокраїнової політичної нації. Тут винятково значущою є позиція правлячих сил — об'єктивних репрезентантів титульного українства. Має бути зрозумілим: будь-які рецидиви зневажливого ставлення “старшого брата” до 135 “менших братів” (на кшталт визнання у закарпатському регіоні лише “пронашоукраїнської” етнополітичної партії угорців і замовчування у тому ж регіоні “русинської проблеми”; включення до складу всеукраїнської політичної нації циган-ромів і “закривання очей” на факт присутності в її лавах етнополітичних сил — румун, молдаван, греків та інших або ж волюнтарних погроз “кйками викинути за межі України” не названих “неслухняних іногородців” та ін.) неодмінно дадуть тільки негативний ефект, що відповідно й позначиться на долі кризуючої багатонародної країни.

4. Щаблями суверенізаційної епохи дедалі помітнішим стає один “електоральний негатив”: від виборів до виборів збільшується кількість абсентейстських виборців у периферійних етнорегіонах (зростає кількість тих, хто на будь-яких виборах свідомо “голосує ногами”). Справа тут не в “кидалових” і “серверах”, “заковика” в іншому. Правлячий політикум і титульні партії чи не відають, чи забули про існування всесвітнього етноісторичного феномена: кожний народ-етнос має на землі свою етноесенціальну місію, якої ігнорувати не дано нікому. У нашому випадку вважаємо, що формулятором, теоретичним виразником і першоносієм цієї місії відповідного етноменшинського народу є його етнополітична партія. Подальші зволікання із “дозволом/забороною” етнополітичним партіям до суб'єкт-електоральної активності з боку парламенту та центральних виконавчих властей є не просто помилкою...

5. Неподоланим недоліком на шляху праксеологізації виробленого на сьогодні теоретичного потенціалу феномена етнополітичної партії є вкрай недосконале, а в окремих колізіях — просто архаїчне етнополітичне законодавство. Впродовж 16 років незалежності України законотворці займалися лише “заборонними санкціями”, чим зроблено чимало кроків назад навіть стосовно політолого-етнологічного потенціалу визначних документів 90-х років — “Декларації прав націо-

нальностей України” (1 листопада 1991 р.), Закону України “Про національні меншини в Україні” (25 червня 1992 р.) і Закону України “Про громадянство України” (16 квітня 1997 р.). З огляду на подібну сумну історіологію, у лоні нашої теми самостворився трикутник “теорія — політика — право”, співвідносинське тяжіння сил в якому явно не на користь феномена етнополітичної партії. Будемо сподіватися, — поки що...

Література

1. Закон України “Про політичні партії в Україні” // Голос України. — 2001. — 8 квіт.
2. Антонюк О. В. Основи етнополітики: Навч. посіб. — К.: МАУП, 2005. — Розд. 5. — 432 с.
3. Варзар І. Державне будівництво в Україні через призму політичної етнології // Етнонаціональний розвиток Ук-

раїни: терміни, визначення, персоналії / За ред. Ю. І. Рима-ренка, І. Ф. Кураса. — К.: ЮРІНКОН, 1993.

4. Варзар І. Із контекстів минулих літ. Вибране. — Кн. 1: Держава і народ-етнос у політологічному дискурсі. — К.: ФАДА-ЛТД, 2003.

5. Варзарь И. В противном случае Украина перестанет существовать как государство // Зеркало недели. — 1995. — 11–17 нояб.

6. Вико Джамбаттиста. Основания новой науки об общей природе наций: Пер. с итал. — М.; К.: Литера, 1994.

7. Кафарський В. Нація і держава: культура, ідеологія, духовність. — Івано-Франківськ: Плай, 1999.

8. Кіссе А. Виборча система як засіб врегулювання етнічних конфліктів // Політичний менеджмент. — 2006. — № 2(17). — С. 108–112.

9. Котигоренко В. Становлення державного етнополітичного менеджменту в Україні // Політичний менеджмент. — 2004. — № 6(9). — С. 48.

10. Українська політична нація: генеза, стан, перспективи / За ред. В. С. Крисаченка. — К.: НІСК, 2003.

11. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций? — www.pbuv.dov.ua

Розроблені “контурні” основи теорії етнополітичної партії в якості прагматичного різновиду і суб’єкт-репрезентанта абстрактно взятого етноменшинського народу в політичному житті багатонародної країни. У зіставлених координатах буття титульної політичної партії проаналізовано чотири типологічні характеристики етнополітичної партії: соціально-політична база, політична платформа, політична програма, політична ідеологія. Наведено короткий зміст історіології виникнення і розвитку феномена етнополітичної партії за роки існування суверенної України.

Разработаны “контурные” основания теории этнополитической партии в качестве прагматической разновидности и субъект-репрезентанта абстрактно взятого этноменшинского народа в политической жизни многонародной страны. В сопоставлениях координат бытия титульной политической партии проанализированы четыре типологические характеристики этнополитической партии: социально-политическая база, политическая платформа, политическая программа, политическая идеология. Представлено краткое содержание историологии возникновения и развития феномена этнополитической партии за годы существования суверенной Украины.

The bases of the theory of the ethno-political party are elaborated as the praxiology diversity and subject-representer of the abstract taken ethnominority people in the political life of the many-people’s country. Comparing directions of life of the title political party, four typical characteristics of the ethno-political party were analyzed: social-political basis, political platform, political programme, political ideology. The brief description of the historiology of emergence and development of the ethno-political party phenomenon was crystallized during the period of existence of sovereign Ukraine.

Надійшла 15 жовтня 2007 р.